

■ مدیرمسئول: محمد امین ایمانجانی
■ قائم مقام مدیرمسئول: مسعود فروغی
■ سردبیر: محمد زعیم زاده
■ دبیر وقایع اسرائیلیه: محمد صادق علیرزاده
■ تلفن و فکس: ۶۲۹۹۹۴۹۵ (۰۲۱)
■ کدپستی: ۱۱۳۵۶۳۳۸۱۶
■ چاپ: چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی
■ نشانی: خیابان حافظ، پایین تر از جمهوری، روبه روی ساختمان بورس ساختمان فرهنگستان، طبقه سوم

بررسی اهداف و رویکردهای مؤسسه یاد واشم توسط «وقایع اسرائیلیه»

بگویید فقط ما مظلومیم، جواب می دهد!

تألیف: صفحات شهادت نامه ها، بخشی مهم در مؤسسه یاد واشم است

پیشینه و تاریخچه تأسیس مرکز

رسمی یک هیئت موقت تشکیل شد. در فوریه ۱۹۴۶، دفتر یاد واشم در قدس اشغالی و یک شاخه در تل آویو افتتاح شد و در ژوئیه ۱۹۴۷ اولین کنفرانس پژوهش هولوکاست در دانشگاه عبری برگزار شد. به موجب «قانون یاد واشم» که در ۱۹ اوت ۱۹۵۳ تصویب شد، این نهاد موظف شد نه تنها یاد و خاطره قربانیان، بلکه قهرمانان مقاومت، مبارزان گتوها، پارتیزان ها و «نیکوکاران غیر یهودی» را گرامی دارد. نام «یاد واشم» برگرفته از آیه ای از کتاب اشعیا است و به معنای «یاد و نامی که جاودان بماند» تعبیر می شود.

مرکز یاد واشم Yad Vashem در سال ۱۹۵۳ با تصویب قانونی از سوی کنست رژیم اسرائیل تأسیس شد تا به صورت رسمی به یادبود یهودیان قربانی هولوکاست بپردازد. ریشه ایده ایجاد این مرکز به دوران جنگ جهانی دوم بازمی گردد؛ در سپتامبر ۱۹۴۲، مردخای شن هوی Mordecai Shenhavi - عضو کمیونته میشمار هآلیم - پیشنهاد تشکیل یک نماد یادبود در سرزمین اصطلاحاً تاریخی یهود برای قربانیان هولوکاست را مطرح کرد. پس از پایان جنگ، در آگوست ۱۹۴۵ رهبران صهیونیستی در لندن تشکیل جلسه دادند و به طور

هر ملتی، قومی، گروهی یا دسته ای که خاطرات تلخ جمعی دارند، برای حفظ آن تلاش می کنند. این تلاش از آنجا نشئت می گیرد که فرض می شود فراموشی آنچه بر سر عده ای رفته است، ممکن است باعث شود تا نسل های بعدی دوباره درگیر چنین مشکلاتی بشوند، بر همین اساس رژیم اسرائیل در همان سال های آغازین خود، نسبت به ایجاد نهادی برای حفظ میراث هولوکاست اقدام کرد، مؤسسه یاد واشم که در این شماره به آن پرداخته ام.

محمد علی یزدانیار

اهداف و برنامه های این مرکز چیست؟

یاد واشم اهداف و برنامه های متنوع و سیستماتیک دارد که در سه محور اصلی حفاظت از حافظه تاریخی، پژوهش های تاریخی و آموزش عمومی ساماندهی شده اند. یاد واشم به جمع آوری، حفظ و مستندسازی آثار قربانیان هولوکاست (شامل اسناد، عکس ها، خاطرات شخصی و اسناد «صفحات شهادت نامه ها» می پردازد. این نام هادر «تالار نام ها» حفظ می شوند تا هر قربانی به صورت جداگانه به یاد آورده شود. از سوی دیگر، این نهاد با برگزاری مراسم یادبود ملی (مانند روز یادبود هولوکاست) و ساخت یادمان های نمادین (مثل «یادبود کودکان» در یاد واشم) در صدد حفظ روایت تاریخی و یادآوری آن به نسل های پیاپی است، این دو بخش مهم ترین کارهایی اند که یاد واشم جهت حفظ حافظه تاریخی انجام می دهد. در بخش پژوهش، «مؤسسه بین المللی پژوهش هولوکاست» در یاد واشم فعالیت دارد که از پژوهشگران جدید و باتجربه حمایت می کند، کنفرانس و سمپوزیوم بین المللی برگزار می نماید و انتشاراتی تخصصی دارد که آثار مختلفی را در زمینه هولوکاست منتشر می کند. یاد واشم، در امر آموزش نیز فعال است؛ این مؤسسه مدرسه بین المللی آموزش هولوکاست دارد که معلمان، دانش آموزان و عموم را از داخل و خارج رژیم اسرائیل هدف قرار می دهد. این مدرسه دوره هایی برگزار می کند، مواد درسی متناسب با سن طراحی می کند و مطالب آموزشی در قالب بین رشته ای (تاریخ، اخلاق، فلسفه...) فراهم می آورد. همچنین باید اشاره کرد که یاد واشم از طریق نمایشگاه های دائمی و موقتی در موزه خود (مانند موزه تاریخ هولوکاست و موزه هنر هولوکاست) به ترویج آگاهی عمومی کمک می کند. در میان تمام رویکردهایی که این مؤسسه پیش گرفته است، می توان گفت که پروژه «هر فردی، نامی دارد» مهم ترین اقدام آنهاست که هدف آن جمع آوری و نمایش نام تمامی قربانیان هولوکاست است، با تأکید بر ارزش فردی هر زندگی از دست رفته در میان جنگ جهانی دوم. طبق آنچه خود این مؤسسه ادعا می کند هدفش حفظ تاریخ و زنده نگاه داشتن نام و یاد و خاطره قربانیان هولوکاست است.

یاد واشم، واقعاً راوی خیرخواهی است؟

طی سال های اخیر، انتقادات زیادی به این مؤسسه وارد شده است، این انتقادات هم از جانب مخالفان رژیم اشغالگر و حتی گاهی از جانب جناح های تندروی عبری به سمت این مؤسسه روانه می شود. عمده منتقدان معتقدند یاد واشم در سیاست های اشغالگرانه رژیم عبری نقشی فعال دارد و آن ها را سپیدشویی می کند. برای اینکه بدانیم آیا چنین نقدی وارد است یا خیر، باید به چند محور توجه کنیم. اولین مورد این است که بر اساس گزارش مرکز تحقیقات PRIF، یاد واشم در حافظه سازی هولوکاست نقشی غالب دارد و در این مورد به صورت هدفمند تلاش می کند این که روایت به شکلی معنادار یا سیاست ملی رژیم اسرائیل هم راستا باشد؛ همچنین درحالی که مطالعات روز در جهان بیش از پیش به سمت این می رود که هولوکاست را به عنوان یکی از نسل کشی های معاصر بررسی کند، این مؤسسه به شدت در این زمینه از خود مقاومت نشان داده و بارها بیان کرده است که هولوکاست اتفاقی منحصر به فرد است. تلاش برای حفظ چنین جایگاهی به ایجاد هم راستایی با اولویت سیاسی و هویتی رژیم عبری برمی گردد. دومین مورد، که اتفاقاً در دوران پسا ۷ اکتبر به وفور مشاهده شد، استفاده سیاسی از خاطره هولوکاست است. برخی منتقدان، مانند سوفی بیسیس در لوموند دیپلماتیک، بیان کرده اند که رهبران عبری خاطره هولوکاست را به عنوان ابزاری در سیاست خارجی و داخلی به کار می برند تا مشروعیت اقدامات نظامی و اشغالگری را توجیه کنند. یاد واشم همچنین با اتهامات سنگین نژادپرستی و نادیده گرفتن سایر نسل کشی ها روبه رو است. در نهایت باید اشاره کنم که یائیر آورون، استاد دانشگاه، یاد واشم را به در پیش گرفتن «سیاست نژادپرستانه» متهم کرده است؛ چراکه او گفته او مسئولان مؤسسه به شکل عمدی اهمیت بسیاری از نسل کشی های بزرگ دیگر (مانند رواندا، کامبوج، ارمینیا) را نسبت به هولوکاست کم رنگ می کند. به عنوان آخرین مورد می توان گفت که دلیل بلتمن به همراه برخی دیگر از منتقدان یاد واشم را متهم کرده اند که به زعم آن ها از منابع مجموعه برای پاک کردن ردپا یا حتی تخریب شخصیت سیاستمداران و شخصیت های دیگر استفاده کرده اند. نقد «سفیدشویی» به یاد واشم تا حد زیادی متکی به این است که این نهاد، حافظه هولوکاست را طوری سازمان می دهد که نه تنها آن را به عنوان عامل مشروعیت بخش برای دولت رژیم اسرائیل تقویت می کند، بلکه امکان نقد جدی از سیاست های اشغالگرانه و حقوق بشر را کاهش می دهد. این دیدگاه ها مستند به پژوهش های تاریخی و انتقادی اند و نشان می دهند که یاد واشم فراتر از وظیفه تاریخی، نقش نمادین و سیاسی دارد.

نسل کشی در برابر نسل کشی!

در دوره پس از آغاز جنگ غزه، نگاه ها به سمت این مؤسسه برگشت تابییند که نظر این نهاد که مستقیماً بانسل کشی در ارتباط است، چیست؟ یاد واشم رویکردی مبتنی بر دفاعی معنادار از واژه «نسل کشی» و مخالفت با کاربرد آن در توصیف عملیات رژیم اسرائیل اتخاذ کرده است. این نهاد در واکنش های رسمی خود اعلام کرده که نسبت دادن «نسل کشی» به حملات ارتش عبری «تحریف خطرناک» یکی از بنیادی ترین مفاهیم حقوق بین الملل و تاریخ هولوکاست است. مسئولان یاد واشم ادعا کرده اند که استفاده سیاسی و گسترده از این واژه، نه تنها دقت تحلیلی آن را از بین می برد، بلکه به فروکاستن جایگاه تاریخی هولوکاست منجر می شود. بر همین اساس، این مرکز موضعی در مخالفت با اتهامات نسل کشی و جنایات جنگی علیه رژیم اسرائیل منتشر کرده و آن ها را فاقد مبنای قابل مقایسه با هولوکاست دانسته است. هم زمان، یاد واشم از سوی برخی پژوهشگران و تحلیلگران مورد انتقاد قرار گرفته که چاردر برابر ابعاد انسانی جنگ غزه و پیامدهای گسترده آن سکوت نسبی دارد و از ظرفیت اخلاقی خود برای ارزیابی بی طرفانه خونت استفاده نکرده است. منتقدان می گویند که این نهاد تمرکز خود را صرفاً بر «پاسداری از مفهوم نسل کشی در یک ظرف یهودی» گذاشته و از پرداختن به مسائل اخلاقی روز، مانند فجایعی که در غزه اتفاق افتاد، دور مانده است. با این حال، یاد واشم در هیچ یک از بیانیه های خود اتهامات وارد شده علیه حکومت عبری را نپذیرفته و بارها ادعا کرده است که عملیات ارتش عبری، هرگز به سمت نسل کشی نرفته است.